

ANMELDELSE IT 5. mar. 2019 | kl. 12:01

## Løst og ikke særlig fast om "det digitale" og dannelse

Af: *Ove Christensen*

"Dannelse og digital kultur" er kun en antologi af navn. Artiklerne er ikke i dialog med hinanden og taler ikke til den samme målgruppe. Enkelte artikler giver dog interessante vinkler på forholdet mellem individ, fællesskab og "det digitale".



### Fakta

---

**Titel**

Dannelse og digital kultur

**Pris**

229

"Dannelse og digital kultur" er den lovende titel på den bog, der netop er udkommet på forlaget Frydenlund. I seks kapitler sætter bogen fokus på nogle af de områder (kulturer?), hvor forholdet mellem "det digitale" og dannelse er på spil.

Der er tale om en meget uensartet antologi, og det er svært at få øje på egentlige redaktionelle principper eller den overordnede ide med udgivelsen. Der er tale om en hæfteklammeantologi, hvor forskellige tekster af varierende kvalitet er limet sammen for at indikere en enhed, der ikke eksisterer som andet end et fælles omslag. De dækkede emner har også et tilfældigt præg over sig - hvorfor disse seks fokusområder og ikke andre seks? Er det de centrale områder, når man diskuterer dannelse og digital kultur, eller er det et tilfældigt udsnit af områder? Det får man ikke noget svar på.

Den første artikel, "Dannelse i det 21. århundrede", redegør for en forståelse af dannelsesbegrebet i en nutidig kontekst. Det slås indledningsvist fast, at der ikke eksisterer én gældende definition på eller definition af begrebet "dannelse". Men i stedet for at kvalificere, hvad diskussionerne om dannelse drejer sig om, og hvori og hvorfor der er uenighed om dette, glider artiklen blot hen over uenighederne og ser ud til at være tilfreds med konstateringen.

Det bliver heller aldrig klart, hvor artiklen selv placerer sig. Der plukkes tilsyneladende tilfældigt i en angloamerikansk literacytænkning, Klafkis politisk orienterede dannelses teori og til Lars Hammershøjs forestillinger om det æstetiske element ved dannelse. Og det kan jo være fint nok, men det gøres hverken til en pointe eller til et problem, og artiklen virker noget uforløst.

Forfatterne fremlægger et bud på "fem centrale forholdemåder, som vi mener kan understøtte arbejdet med børn og unges digitale liv i det 21. århundrede". De fem forholdemåder er gode almenmenneskelige råd om måden, man er eller kan være i verden på; eksistentialer. For det første skal man tænke sig om - "stoppe op" - inden man reagerer på verden (eksemplificeret med at dele nøgenbilleder). Man skal også forholde sig "kritisk" til, hvad medier formidler, og forsøge at forstå andres perspektiver og synspunkter.

Ud over disse elementer handler det også på et andet niveau om, at man skal deltage i fællesskabet - og det skal man også være i stand til med brug af digitale medier. Og endelig som det sidste element skal man være skabende. De unge skal lære ikke kun at være forbrugere af medier og ikke kun at være tilskuere. De skal være engagerede, deltagende og skabende.

Det er fem gode og (snus)fornuftige råd for lærere og elever at have for øje, men er langt fra tilstrækkeligt til at kvalificere en diskussion af dannelse i det 21. århundrede.

Johannes Andersen har skrevet en artikel med den pointe, at de politisk engagerede på sociale medier kan svække demokratiske normer. De meget engagerede på sociale medier nærer en større mistillid til de demokratiske institutioner og politikerne end de ikke aktive, hvilket kan ses som en svækkelse af demokratiet. På den anden side udviser de "digitalt engagerede" en højere grad af tolerance over for andre. Men først og fremmest udviser de engagerede en optagethed af "sig selv" og egne interesser. De engagerede udtrykker en individualisering, der også i fællesskaber er centreret om den enkelte selv.

På paradoksalt vis er "digital dannelse" måske med til at underminere en demokratisk dannelse, siger Johannes Andersen. Udbredelse "af digital dannelse medvirker til en svækkelse af" det demokratiske politiske system. Han hævder, at det er et digitalt "dannelsesideal" at være en effektiv internetbruger,

hvor det handler om at blive hørt, men aldrig om at lytte, hvilket som bekendt er en helt grundlæggende forudsætning for demokrati.

Mange af Andersens overvejelser er interessante og ansporer til eftertænkning. Men der er også mange spørgsmål, der ikke tages op i artiklen. Eksempelvis når det drejer sig om mistilliden til det demokratiske system, så overvejer Andersen ikke, om det kan skyldes mangler ved det demokratiske system selv. Hvorfor er det imod demokratiet at nære mistillid til det politiske system? Mistilliden peger måske på, at systemet ikke er særlig demokratisk - at systemet er mere eller mindre korruperet. Andersen går tilsyneladende ud fra som givet, at demokrati er ensbetydende med det repræsentative demokrati i den særlige historiske aftapning, som vi finder i Danmark.

Artiklen peger på en interessant problemstilling, men den kommer ikke særlig langt i forhold til at definere begreberne demokratisk og digital dannelse, der bruges noget tilfældigt. Det er ikke et digitalt dannelsesideal at kommunikere så meget som muligt. Det er muligt, at det er et kommunikativt ideal for visse, men det har ikke noget med dannelse at gøre. Og rent kommunikativt er artiklen ikke særlig god, da der inddrages en række tabeller uden forklaringer på de tal, der fremlægges. Det gør det vanskeligt for læseren at følge artiklens påstande.

Samlingens sidste artikel er også interessant og samlingens bedste efter min mening. Den er skrevet af Signe Hansen fra Center for Digital Pædagogik og handler om "digitale fællesskaber på godt og ondt". Ud fra konkrete erfaringer viser artiklen, hvordan digitale fællesskaber for udsatte unge kan give dem et rum, hvor de kan komme ud med det, de ellers er afskåret fra på grund af (en frygt for) social fordømmelse. Digitale fællesskaber gør, at udsatte kan komme i kontakt med ligesindede og udveksle erfaringer, samtidig med at de kan få professionel vejledning.

Digitale fællesskaber rummer dog også en fare for, at sårbare kan bekræfte hinanden i uheldig retning, hvilket i højere grad er en risiko i fællesskaber, hvor der ikke også er fagprofessionelle. Hansen fremlægger en konkret case med spiseforstyrrelse, der indgik i et fællesskab for at støtte hinanden til at bearbejde deres sygdom, men endte som et fællesskab, hvor de i stedet bidrog til hinandens spiseforstyrrelser.

Som allerede nævnt består "Dannelse og digital kultur" af en række artikler, der kun meget løst udgør en enhed. Artiklerne er tydeligvis skrevet med forskellige målgrupper for øje. Den første henvender sig til elever på ungdomsuddannelserne (vil jeg tro), mens en artikel om sundhed og digitale medier nærmest er en forskningsoversigt. Flere artikler virker ikke særlig gennemarbejdede, og artiklerne hverken taler med eller imod hinanden. De er bare sat sammen uden mål og med.

På trods af den lovende titel giver antologien ikke noget klart billede af dannelse, digitale kulturer eller gensidigheder imellem dem.

Vandkunsten 12, 1467 Kbh K,  
tlf 3369 6300, folkeskolen@folkeskolen.dk